

Călătorie în țara gheișelor (II)

În prima „pagină” a călătoriei făcute în Japonia, în noiembrie 2023, am descris Grădina templului Tōfukuji (Tōfuku-ji's Hōjō „Hassō” Garden) din Kyoto, crângul de bambuși din Arashiyama (aproape de Kyoto), Grădina Ritsurin din Takamatsu (un oraș-port, situat pe insula Shikoku) și Grădina Kenrokuen din Kanazawa (capitala prefecturii/ județului Ishikawa, situată în insula Honshu, cea mai mare insulă a Japoniei).

A două „pagină” o dedic unora dintre templele și altarele vizitate.

În prima noastră zi în Osaka, am vizitat împreună cu soțul meu, Robert, templul Shitennoji, cel mai vechi templu oficial al Japoniei, o adevărată oază de liniște, în cartierul Tennoji. Templul a fost fondat cu aproximativ 1400 de ani în urmă de prințul Shotoku Taishi, care a jucat un rol principal în introducerea budismului în Japonia. El a dedicat templul celor patru regi cerești (*shitenno*) ai tradiției budiste, despre care se crede că apără lumea de influențele diavolești.

Structura templului a fost distrusă de incendii de mai multe ori de-a lungul istoriei, dar de fiecare dată a fost reconstruită după planul original.

După ce am trecut pe sub uriașa poartă sacră (O Torii) construită din piatră în 1326, ne-am plimbat inițial pe domeniul templului și am observat un templu, o pagodă cu cinci etaje, patru clădiri mari, un cimitir mic, statui, torii/ porți (pe una era sculptată o pisică somnoroasă, pe alta, un tigru) și un depozit de pietre foarte mari, cu inscripții (probabil, pietre funerare). Din pliantul primit la intrare, am citit că cele patru clădiri erau instituțiile înființate din inițiativa prințului Shotoku cu scopul de a servi comunitatea: un institut pentru religie, un spital, un centru de servicii sociale și o farmacie. Am vizitat întâi pagoda, urcând la fiecare etaj pe o scară din lemn, în formă de spirală, după ce ne-am scos pantofii și-am încălțat papucii puși la dispoziție vizitatorilor. La fiecare etaj, în vitrinele înguste construite în pereți, erau expuse statuete ale lui Buddha și ale celor care avut un rol important în propagarea budismului. De asemenea, pe pereții care se micșorează pe măsură ce urci, am observat tablouri votive, care reprezentau sufletele celor ale căror slujbe de înmormântare s-au ținut la templu.

Apoi, am suit treptele care duceau la intrarea templului, o clădire mai scundă decât pagoda. În interior, un călugăr budist, așezat pe o băncuță, cu fața la altar, citea cu glas monoton din niște fâșii de lemn, ca niște semne de carte mai late, din când în când bătea cu o lingură întâi într-un clopot din metal, apoi pe un cap de peste, sculptat în lemn. Călugărul era îmbrăcat cu o robă lungă, de culoare albă, cu alta mai scurtă, maron închis, deasupra, și cu două cape (*kesa*) cafenii care-i acopereau umerii. Altarul era împodobit cu statui și statuete, mici vase cu flori proaspete, veioze aprinse, care luminau difuz încăperea. Mirosul bețișoarelor parfumate era pătrunzător și diferit de mirosul de tămâie din bisericile și mănăstirile de pe plaiul românesc. În templele budiste, florile oferite, care se ofilesc și mai repede după ce au fost tăiate, semnifică viața noastră trecătoare, iar aroma din bețișoarele parfumate ne amintește de cunoștințele acumulate și de virtute. În jurul altarului era un culoar circular îngust, pe care l-am străbătut cu pași rari, observând totul în jur. Japonezii făceau o plecăciune când ajungeau în față ușii de la intrare, băteau din palme de două ori, apoi se rugau cu mâinile împreunate, în timp ce călugărul continua să citească din „semnele de carte” și să bată cu lingura de lemn în clopot și-n capul de peste.

Am ieșit din templu și am citit pe un afiș scris în engleză că era interzis să te așezi pe scări. Informație bună de ținut minte, mi-am zis, și am căutat o bancă în curte, unde am stat câteva minute să mă odihnesc și să scriu în carnet ce-am observat, mai ales că și în pagodă și în templu era interzis să faci fotografii. Dar afară, puteai face poze cât poftai, așa că am făcut câteva poze lângă statuia uriașă a prințului Shotoku. Câteva zile mai târziu, am învățat mai multe despre acest prinț, după ce o prietenă din copilărie mi-a trimis un text pe Whats App, urându-mi să am o călătorie de vis în țara soarelui răsare. Când am văzut mesajul, mi-am amintit imediat că așa numeam noi, Japonia, când învățăm despre această țară la geografie. Dar... realitatea este total diferită, mi-am zis, Noua Zeelandă este țara de unde răsare soarele în anotimpurile de primăvară și vară. De ce a fost Japonia numită astfel? m-am întrebat. Când am cercetat pe internet, am aflat că atunci când chinezii se uitau spre est, la locația Japoniei, priveau spre răsărit. Așa au ajuns să numească Japonia „Țara Soarelui Răsare”. Există și o poveste în care originea acestui nume este legată de prințul Shotoku, care era un mare admirator al culturii și civilizației chineze, din care a adoptat în Japonia cât a putut de mult, și cu care a stabilit relații diplomatice excelente. Sursele spun că prințul a trimis o scrisoare împăratului chinez Yangdi, în care scria „De la Fiul Raiului, din Țara Soarelui Răsare, către Fiul Cerului, în Țara unde Soarele apune”. Aparent, chinezii au fost ofențați că prințul Shotoku a îndrăznit să se numească „Fiul Raiului”, titlu care îl punea pe picior de egalitate cu împăratul chinez, numit în acest fel. Dar chinezii au păstrat în memoria lor partea în care se spune din „Țara Soarelui Răsare” și-au început s-o folosească pentru a se referi la Japonia.

Grădina Gokurakujodo a templului, care a fost proiectată să semene cu Paradisul budist, era închisă pentru renovare, așa că ne-am continuat plimbarea în cartier, până la stația de metrou, privind în jur clădirile, oamenii, mașinile, vitrinele magazinelor. Atmosfera animată a străzilor ne-a „trezit” și transportat în realitatea cotidiană.

Am călătorit cu autobuzul de la Osaka spre Kyoto, într-o zi când ploua, dar nu mocănește, cum se întâmplă adesea în timpul toamnei, în România, ci cu averse de ploaie. Când arcul curcubeului s-a întins prima dată pe pânza azurie a orizontului, Ken, ghidul nostru, ne-a spus că în Japonia se menține credința că mii de insecte colorate alcătuiesc curcubeul, care este purtător de noroc, motiv pentru care niponii de bucură ori de câte ori îl văd. Și, ca maimuțele, și noi am început să exclamăm de bucurie când vedeam curcubeul, mai ales când vizitam obiective în aer liber și timpul alocat nu era scurtat de ploaie.

În Kyoto, primul popas l-am făcut la Fushimi Inari Shrine (Altarul Fushimi Inari). Ghidul nostru ne-a explicat înainte de a ajunge aici unele semnificații, tradiții și reguli care era bine să le știm când intram în locașurile sacre. Așa că, ne-am aplecat cu pioșenie înainte de a intra pe poarta principală Ramon (turn) și am mers pe una din laturi, deoarece prin centrul porții puteau trece doar zeitățile altarului, iar noi... eram simpli muritori. Această poartă, semnificativă din punct de vedere istoric, a fost construită în 1589 cu ajutorul donațiilor făcute de conducătorul samurai al Japoniei, Toyotomi Hideyoshi. Chiar din prima zi a turului, Ken ne-a arătat imaginea acestui samurai, desenată pe o foaie de hartie laminată, și ne-a prezentat pe scurt rolul pe care l-a avut în istoria Japoniei. Pe parcursul călătoriei, imaginea lui Toyotomi Hideyoshi ne-a fost arătată de fiecare dată când faptele lui erau legate de locurile pe care le vizitam.

Fushimi Inari Shrine este altarul principal al lui Inari, care este zeul orezului, al sake-ului (băutura alcoolică tradițională a niponilor, făcută din orez decorticat și fermentat), al prosperității, cât și patronul afacerilor, al comercianților și al producătorilor. Fondat în anul 711, este cel mai important altar Shinto din Kyoto și una dintre cele mai impresionante atracții istorice ale orașului, renumit pentru cele peste 10.000 de porți sacre de culoare vermilion (portocaliu-roșcat, culoarea cinabrilui), distribuite în două rânduri dense, paralele, pe cea mai mare parte a traseului, cât și pentru varietatea de altare mai mici răspândite pe muntele Inari. Fiecare poartă a fost donată de o persoană sau de o companie japoneză în speranța de a primi în schimb noroc și prosperitate. Numele donatorului este înscris cu cerneală neagră pe spatele fiecărei porți.

Există o poveste fascinantă legată de originea altarului. Legenda spune că o prăjitură din orez, care a fost împușcată în aer, s-a transformat într-o lebedă care a zburat, oprindu-se în cele din urmă pe un vârf de munte, unde creștea orezul (un semn de bun augur în Japonia). Această legendă a inspirat începutul lucrărilor la altarul Fushimi Inari Taisha, consacrat zeității Inari.

Numărul turiștilor era impresionant și-am observat cum stăteau la coadă, ca să ajungă în fața altarelor, construite din lemn și piatră, în aer liber. Înainte de a merge la altar să se roage, se opreau la bazinele din piatră, să-și spele mâinile cu apă, ca să se purifice. Ajunși în fața altarului, se închinau, aruncau o monedă în locul destinat, băteau de două ori din palme și apoi se rugau cu mâinile împreunate. Unii turiști urcau prin porțile sacre, cele 12.000 de trepte, până în vârful muntele sfânt Inari (care are o înălțime doar de 233 m). Noi am mers prin aceste porți doar vreo 15 minute, apoi ne-am întors pe terenul altarului principal și-am făcut fotografii lângă una din zecile de statui din piatră ale vulpilor. Cum fiecare cultură are credințele și superstițiile ei, vulpile (kitsune în japoneză) sunt considerate mesageri ai zeilor. Unele dintre vulpi chiar aveau în gură cheia imensă de la grânarele de orez pe care le protejau. Se vede că vulpile japoneze sunt demne de toată încrederea, nu șirete precum cumetrele vulpi românești.

Un alt obiectiv turistic emblematic vizitat în nordul orașului Kyoto a fost Kinkakuji (Pavilionul de Aur), care este un templu Zen intrat în Patrimoniul Mondial UNESCO. Cunoscut oficial sub numele de Rokuonji, a fost vila de pensionare a șogunului Ashikaga Yoshimitsu. Conform voinței sale, templul a devenit un templu Zen al sectei Rinzai după moartea sa, în 1408.

Templul, amplasat într-o frumoasă grădină Zen clasică își oglindea, în iazul care se întindea generos în fața intrării, imaginea celor două pagode acoperite în întregime cu foițe de aur pur. Acest iaz este binecuvântat, pentru că se spune că nu seacă niciodată. Nici nu știm ce să admirăm mai întâi, templul aurit luându-se la întrecere cu strălucirea soarelui sau decorul, cu toate elementele unei grădini Zen perfecte despre care am vorbit în primul articol. Culorile toamnei pictaseră din loc în loc frunzele a doi-trei copaci, în rest vegetația purta straietele viguroase ale verii. Verdele dealurilor care formau fundalul, împreună cu verdele copacilor făceau parcă o reverență în fața auriului templului, invitându-l să fie în centrul atenției.

Ansamblul era atât de armonios, că-mi era imposibil să detașez templul, cu toată poleiala lui de aur, de mediul superb în care a fost contruit și reconstruit după repetate incendii. Vremea era frumoasă și asta era în avantajul nostru, să ne uităm de jur împrejur, să respirăm energia locului, mai ales că templul putea fi „vizitat” și văzut doar din exterior, de peste iaz și de la distanța grădinii ce-l înconjura. Dar, prin ușile glisante, larg deschise de la parter, am putut zări două statui, după ce Ken ne-a făcut atenți unde să privim și ne-a spus că erau statuile lui Shaka Buddha (Buddha istoric) și Yoshimitsu. Am mai fost informați că fiecare nivel al clădirii avea un stil de arhitectură diferit. Parterul era construit în stilul Shinden folosit pentru clădirile palatului în timpul perioadei Heian și, cu stâlpii săi din lemn natural și pereții din tencuială albă, contrasta și punea în valoare etajele superioare aurite ale pavilionului. Primul etaj era construit în stilul Bukke folosit în reședințele de samurai și avea exteriorul complet acoperit cu foițe de aur. Al doilea etaj, construit în stilul unei săli Zen chinezești, era poleit cu aur atât în interior, cât și în exterior. În vârful acoperișului, veghea un Phoenix auriu, cu aripile întinse, pasăre care și în Japonia este un simbol al norocului, înțelepciunii divine și renașterii.

Grădinile templului proaspete, frumos îngrijite, și-au păstrat designul original din zilele lui Yoshimitsu, și puteau fi admirate de pe poteci special amenajate. Ne-am oprit în fața unui grup de statui din piatră, în jurul cărora sclipeau sute de monede aruncate de cei care credeau că aduc noroc. Deși credința mea despre noroc este diferită, am aruncat și eu o monedă, considerându-mă norocoasă că am ajuns în acel loc și mi-am scaldat sufletul cu frumusețile naturii cât și cu cele create și întreținute de japonezi de-a lungul a sute de ani.

În cea de-a cincea zi a turului organizat, am vizitat renumitul templu Ishiteji, situat lângă cartierul Dogo Onsen, la nord-est de centrul orașului Matsuyama, care este capitala prefecturii (judetului) Ehime, de pe insula Shikoku. Acest templu este numărul 51 din cele 88 de temple din Pelerinajul Shikoku. Pelerinii, îmbrăcați în alb (simbol al purității, inocenței dar și al existenței umane trecătoare), cu o pălărie ca un clopot, cu o geantă pe umăr și, în mână cu un baston, poposesc frecvent aici, și chiar am văzut câțiva dintre ei.

Templul Ishiteji a fost construit în anul 670 d.Hr., fapt atestat de vechimea țiglelor găsite de arheologi în ruinele subterane din zonă. Astăzi putem vedea doar clădirile reconstruite păstrând structura celor care au fost construite acum 700 de ani. Numit mai întâi „Anyouji”, ceea ce înseamnă „templu unde putem primi confort/pace eternă”, numele a fost schimbat de povestea lui Emon Saburou și acum se numește Ishiteji, care înseamnă „templul mâinii cu piatră”. Povestea spune că, în urmă cu 1200 de ani, locuia la vreo 10 km distanță de aici, Emon Saburou, un fermier avut, cu un grânar mare, dar care dorea să devină și mai bogat. Într-o zi a venit un călugăr cu hainele murdare și l-a implorat să-i dea ceva de mâncare sau un loc unde să stea noaptea. Lui Saburou i-a fost milă de călugăr, dar era atât de ocupat să câștige bani încât i-a respins cererea. Călugărul a plecat și, la scurt timp, fiii lui Saburou au murit unul câte unul. Fermierul, regretând decizia sa de a nu-l ajuta pe călugăr, nu a mai putut munci, și-a abandonat casa și bunurile și a plecat să-l găsească pe cerșetorul pe care nu l-a omenit. Astfel a început să meargă din templu în templu, fiind primul henro (pelerin) care a făcut pelerinajul numit mai târziu Shikoku Saburou, neavând bani, a fost forțat să stea afară, cu puțină mâncare sau flămând, fără o pernă pe care să-și așeze capul. Dar nu toată lumea l-a refuzat, unii oameni l-au invitat: „intră, te rog, mănâncă ceva și rămâi dacă vrei.” Dintr-o dată, a avut un moment de iluminare: devenise omul pe care odată îl refuzase, acum el era călugărul.

Când Saburou era pe moarte, călugărul pe care l-a refuzat cândva a apărut. Era chiar Kūkai (cunoscut postum sub numele de Kōbō Daishi) care l-a întrebat ce vrea. Saburou a răspuns: „Vreau să mă nasc din nou ca să pot ajuta oamenii”. Când spiritul lui Saburou s-a reîncarnat, bebelușul s-a născut cu mâna închisă. Un călugăr Anyouji s-a rugat și mâna s-a deschis, dezvăluind o piatră cu numele Emon Saburou scris pe ea.

Povestea, cu lecțiile ei, face istoria templului și mai interesantă. La orice obiectiv vizitat cu grupul, eram conștientă că trebuia să folosesc la maximum timpul alocat și să observ cu atenție ceea ce întâlneam în cale și, în special, punctele de interes care erau prezentate în pliantele oferite la intrare. Cum puteai să nu fii impresionat de imensa poartă Niomon, sculptată în lemn, considerată o comoară națională a Japoniei? Pe aleea de la intrare, te întâmpinau magazine cu fațade din lemn, unde se vindeau suveniruri și mâncare. Cozile formate erau destul de lungi și, mai mult ca sigur, cei ce doreau să cumpere ceva, nu făceau parte din grupuri organizate. Mi-ar fi plăcut să stau aici câteva ore, ca să ajung în cât mai multe locuri de pe harta aflată în pliant și să citesc informațiile care întotdeauna m-au ajutat să înțeleg mai bine despre ce era vorba. Complexul templului era imens, alcătuit dintr-o pagodă cu trei etaje, mai multe săli de templu, diverse statui expuse în diferite locuri, un templu interior unic conectat de terenul principal printr-o peșteră, lungă de 200 de metri, în care erau expuse multe statui budiste, sculpturi și desene. În vârful dealului împădurit, deasupra templului, veghea impunătoare statuia uriașă (100 de metri) a lui Kūkai (Kōbō Daishi), călugărul refuzat de Saburou. El a fost poet, scriitor, caligraf, fondatorul școlii/sectei esoterice budiste Shingon („cuvântul adevărat”) și o figură celebră în budismul japonez. În muzeul Buddha, în care poți învăța despre viața lui și despre budism, privind numeroasele statui sculptate în piatră, am avut timp doar pentru o plimbare rapidă printre statui, dar impresia lăsată a fost remarcabilă.

În dimineața ploioasă și friguroasă a celei de-a noua zi a turului organizat, când temperatura a coborât la 4 grade, am călătorit pe Marea Interioară Seto cu feribotul. După vreo 20 de minute, am ajuns pe Miyajima, o insulă mică, cu munți și păduri luxuriante, aflată la doar 6 km de orașul Hiroshima. Despre Muntele Misen, cel mai înalt munte de pe insulă, am aflat că este acoperit de o pădure virgină, care este întunecată chiar și în timpul zilei și că există credința că acest loc întunecos și mirific îi face pe oameni să simtă existența unor vibrații spirituale.

Pe această insulă, considerată un așezământ sacru atât al șintoismului cât și al budismului, urma să vizităm Itsukushima Shrine (Altarul Itsukushima) și O Torii (Poarta Mare) „plutitoare”, de culoare vermilion, unice în Japonia pentru că sunt construite pe mare, pe porțiunea unde peisajul este schimbat de ritmul mareelor și poarta când plutește cu măreție pe apă, când pare consolidată în nisip.

Despre culoarea vermilion ori culoarea cinabrului se credea că ține la distanță spiritele diavolești. Un beneficiu în plus este că lacul de această culoare cu care sunt vopsite clădirile altarelor este anticoroziv.

La câteva minute după ce-am ajuns pe insula Miyajima, ploaia s-a oprit ca prin farmec și noi ne-am bucurat, deoarece urma să mergem cam 20 de minute până la altarul plutitor, pe un traseu presărat cu statui, clădiri vechi, cafenele, pagode, vegetație, aranjamente din pietre... Ochiul îmi umblau în toate părțile, când în dreapta, în depărtare, unde poarta își arata silueta elegantă din ce în ce mai clar, pe măsură ce ne apropiam, când de jur împrejur, curioasă să vad de aproape căprioarele (sika), care nu se temeau deloc de oameni, ba, am aflat că erau chiar obrăznicuțe și-ți șterpeleau rapid ce aveai în mână. Eu am presupus că făceau asta fiindcă erau flămânde. Ken ne-a spus că ultima iarnă în Japonia a fost foarte aspră și, ca urmare, urșii au început să vină în localitățile de la poalele munților, să intre în case și să mănânce murăturile din frigider. M-am gândit cât de deosebiți sunt urșii din diferite culturi. Martinicii din poveștile noastre preferă mierea de albine, iar urșii japonezi, acriturile...

Când am ajuns la complexul cu altare, am putut privi monumentală poartă, în toată măreția ei, plutind pe spinarea apei. Dacă ar fi fost timpul refluxului, am fi putut merge pe nisip, să o examinăm de aproape și să vedem și cele trei „iazuri-oglinzi” care apar în nisipul expus în jurul altarului la maree joasă. Ar fi meritat să experimentăm asta, chiar și în compania ploii care-și începuse din nou incantația.

Poarta O-Torii (Poarta Mare), situată la 200 de metri de altarul principal, în largul mării, este într-adevăr impresionantă. Are 16.6 metri înălțime și 60 de tone. În mod surprinzător, cei șase stâlpi nu sunt îngropați în fundul mării, ci folosesc greutatea stâlpilor înșiși pentru a rămâne în picioare. Întărirea pământului din jurul structurii și pietrele și pietricelele depuse în vârful porții mențin totul echilibrat. Pentru stâlpii principali, care au o circumferință de 9.9 metri, au fost folosiți arbori de camfor, vechi de 600 de ani. Se spune că a fost nevoie de mulți ani de căutare până s-au găsit copacii potriviți. Această poartă monumentală a fost reconstruită în 1875, pentru a opta oară în decursul existenței sale.

Altarul principal este dedicat celor trei zeițe ale mării, care protejează transporturile, șansele (oportunitățile) și artele. Legenda spune că aceste trei zeități s-au născut când Amaterasu Ōmikami (zeița soarelui) și fratele ei, Susanoo-no-mitoko, au făcut un jurământ pe Plaiul Ceresc, folosind o bijuterie și o sabie, că o să găsească așezarea ideală să se stabilească. Din cele mai vechi timpuri, ei au fost venerați ca zei care asigurau bunăstarea familiei imperiale, apărau națiunea și protejau navigatorii. Când zeitățile căutau cea mai bună locație, Saeki no Kuramoto, care guverna insula, a primit un oracol. Conduc de un corb divin, a navigat în jurul insulei împreună cu zeitățile și a decis să construiască un altar în acest loc, în care valsează marea. Potrivit unui document antic, acest fapt s-a petrecut în 593, când împărăteasa Suiko a urcat pe tron. Altarul, încadrat ca o icoană de munții insulei, a fost remodelat în frumoasa structură actuală de Taira-no-Kiyomori în 1168, după ce a devenit primul samurai care și-a asumat rolul Daijō-Dajin (șeful guvernului imperial).

Altarul principal este format din mai multe clădiri, inclusiv o sală de rugăciune, o sală de purificare, o sală principală, o sală de muzică și o scenă a teatrului Noh, care sunt conectate prin coridoare frumoase. Întregul complex, care are o lungime de vreo 300 de metri, este susținut de stâlpi deasupra mării și este în echilibru perfect cu natura înconjurătoare. Compoziția și aparența magnifică a altarului transpune frumusețea artistică a stilului de arhitectură Shinden. Atât altarul cât și poarta au fost desemnate ca așezăminte ale Patrimoniului Cultural Mondial.

Chiar din timpurile lui Taira-no-Kiyomori, din perioada Heian târzie, numele altarului s-a răspândit în toată lumea. Obiceiul de a aduce un omagiu la Altarul Itsukushima a devenit comun printre pescarii și comercianții care navigau în Marea Interioară. În perioada Edo, alături de pelerinajele populare la Altarul Ise și la Altarele din Shikoku, Altarul Itsukushima a devenit principala destinație de pelerinaj pentru credincioși și pentru oamenii din vestul Japoniei.

Să îndrăznesc să spun că și noi ne-am aflat într-un pelerinaj, ar fi un mare neadevăr. N-am fost pelerini, ci doar turiști curioși, însetați de a vedea și de a cunoaște fragmente dintr-o cultură fascinantă și profund deosebită atât de cea românească cât și de cea kivotă. Și pentru această oportunitate sunt extrem de recunoscătoare.

Valentina Teclici,

Napier, Noua Zeelandă

Februarie 2024